HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

משמשין ממשמשין גמרינן לאפוקי עגלה ערופה דהיא גופה קדושה ואביי מ"ט לא גמר מעבודת כוכבים אמר לך מידי דאורחיה ממידי דאורחיה גמרינן לאפוקי עבודת כוכבים דלאו אורחא: (סימן כפ"ה נפשי"ה דחציב"א נכיס"א דאומנ"א) מיתיבי [א)][א]כפה שהוא טמא מדרס ונתנתו לספר טהור מן המדרס אבל טמא [ב)](מגע מדרס) אימא [ב]נתנתו וכרכתו למה לי נתנתו וכרכתו כדרב חסדא דאמר רב חסדא [ג]האי [ג)]סודרא דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה פשיטי ולאביי דאמר [ד)]הזמנה מילתא היא אזמניה אע"ג דלא צר ביה אי אזמניה אין אי לא אזמניה לא ת"ש [ד]נפש שבנאו לשם חי מותר בהנאה הוסיף בו דימוס אחד לשם מת אסור בהנאה הכא במאי עסקינן [ה]דרמא ביה מת אי הכי מאי איריא הוסיף כי לא הוסיף נמי לא צריכא [ו]אע"ג דפנייה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא [ז]אם היה מכירו חולצו ומותר [ה)]ת"ש החוצב קבר לאביו והלך וקברו בקבר אחר הרי זה לא יקבר בו עולמית התם משום כבוד אביו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא רבן שמעון בן גמליאל אומר אף החוצב אבנים לאביו והלך וקברו במקום אחר הרי זה לא יקבר בהן עולמית אי אמרת בשלמא משום כבוד אביו שפיר אלא אי אמרת משום הזמנה [ו)]טווי לאריגה מי איכא למאן דאמר ת"ש קבר [ז)]חדש מותר בהנאה הטיל בו נפל אסור בהנאה הטיל אין לא הטיל לא ה"ה דאע"ג דלא הטיל ולאפוקי מדרבן שמעון בן גמליאל דאמר [ח)]אין לנפלים תפיסת הקבר קמ"ל ת"ש [ט)]מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו הכא במאי עסקינן שגבו מחיים הא לא תני הכי דתנן [י)][ח]מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו ותני עלה כיצד גבו למתים סתם זהו מותר המתים גבו למת זה זהו מותר המת ליורשיו וליטעמיך אימא סיפא [כ)]ר"מ אומר לא יגע בהן עד שיבא אליהו [ל)]ר' נתן אומר יעשנו דימוס על קברו או זילוף לפני מטתו אלא אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה דכ"ע הזמנה מילתא היא ת"ק סבר דחזי ליה תפים דלא חזי ליה לא תפים ור"מ מספקא ליה אי תפים אי לא תפים הלכך לא יגע בהן עד שיבא אליהו ור' נתן פשיטא ליה דודאי תפים הלכך יעשה דימוס על קברו ורבא מתרץ לטעמיה לכ"ע הזמנה לאו מילתא היא תנא קמא סבר כי בזו ליה אחולי מחיל זילותיה גבי יורשין ור"מ מספקא ליה אי מחיל אי לא מחיל הלכך לא יגע בהן כו' ורבי נתן פשיטא ליה דלא מחיל הלכך יעשה דימוס על קברו או זילוף לפני מטתו ת"ש [ט]היו אביו ואמו מזרקין בו כלים מצוה על האחרים להצילן

התם

משמשין. של מת: **ממשמשין.** של עבודת כוכבים: **גמרינן.** דלא מיתסרי בהזמנה דהאי קרא אשר עבדו שם במשמשי עבודת כוכבים מוקמינן ליה במס' ע"ג (דף נא:) דתניא אבד תאבדון את כל המקומות[מ)] בכלים שנשתמשו בהן לע"ז הכתוב מדבר דאילו מקומות ממש לא מיתסרי דכתיב אלהיהם על ההרים[י)] ולא ההרים אלהיהם יכול יהו נאסרין מיד משעת הזמנה ת"ל אשר עבדו שם[ס)] מתשמיש ואילך: **מידי דאורחיה.** שדרך היהודים לעשות כן אבל ע"ז אסורה לעבוד אף לבני נח הלכך לא מיתסרא תשמיש דידה בהנאה [א] אף בהזמנה דילמא מהדרי בהו ולא משמשי בהו עבודת כוכבים: **כפה.** לעיף: **שהוא טמא מדרס.** שאף הוא ראוי למדרס פעמי' שמקפלתו ויושבת עליו או נשענת ראשה עליה: **ונתנתו לספר.** תורה: **טהור מן המדרס.** בלא שום טבילה דבטיל ליה שם מדרס דאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ואינו מטמא עוד אדם וכלים אבל שם כלי עליו שאף מטפחת הספרים מטמאות טומאה במגע וזה הרי נגע בעצמו בעודו מדרס וכשאבד שם מדרס ממנו מ"מ עדיין כלי הוא ונשאר עליו טומאת מגע שהרי הוא ראוי לה [ע)]מדקתני טהור מן המדרס בהזמנה בעלמא אלמא הזמנה מילתא היא: ה"ג **נ"ל נתנתו וכרכתו כדרב חסדא.** כלומר למה לי תרוייהו תיסגי בכרכתו לחודיה דהא איכא מעשה. ומשני כדרב חסדא דאמר תרוייהו בעינן דכרכתו אקראי בעלמא הוא דהוה: **אזמניה ולא צר ביה.** הזמנה לאו מילתא היא צר ביה ולא אזמניה אקראי בעלמא הוא. ואביי פליג עליה דרב חסדא ואית ליה הזמנה מילתא היא הלכך אזמניה אע"ג דלא צר ביה [פ)]ובריתא נתנתו דוקא קאמר ולא בעי כרכתו: **צר ביה אי אזמניה אין לא אזמניה לא.** דאקראי בעלמא הוא: **נפש.** בנין שעל הקבר שבנאו לשם חי לכשימות יקבר בו: **דימוס.** נדבך של אבנים: **אסור.** אלמא הזמנה מילתא היא: **לא צריכא.** האי הוסיף אלא לאשמועינן דאע"ג דפנייה למת לאחר זמן מתוך הקבר אסור בהנאה משום הוסיף דה"ל הזמנה ומעשה דאי לא הוסיף שרי אי פנייה דה"ל כצר ביה ולא אזמניה: **אם היה מכירו.** לאותו דימוס: **לא יקבר בו.** אלמא הזמנה מילתא היא: **משום כבוד אביו.** יש לחוש אבל משום איסורי הנאה ליכא כגון אם חצבו לשם מת אחר מתחילה לא: **החוצב אבנים.** מן ההר לבנות בהן קבר לאביו ולא בנה הרי זה כו': **טווי לאריג מי איכא למ"ד.** אפי' אביי לא קאמר אלא באורג דאריג חזי למת אבל טווה פשתן לארוג בגד למת לא אמר דתיהוי הזמנה: **קבר חדש.** השתא קס"ד אפילו זימנו למת: **לא הטיל לא.** ואע"ג דהזמין: **ה"ה אע"ג דלא הטיל.** וקבר חדש דקאמר כשחצבו לאדם חי או סתם לכשיצטרך והאי דקאמר הטיל משום דבעי לאשמועינן דנפל תופס קברו לאוסרו אף ע"ג שפינהו: **ולאפוקי דר"ש כו'.** במסכת אהלות (פט"ז בתוספתא ה"ו): **מותר המתים.** גבו לדקה למתי מצוה או לעניים מתים והותירו מהן יניחום לצורך מתים אחרים: **מותר המת.** גבו לשם מת פלוני: **ליורשיו.** ליהנות מהן. אלמא הזמנה לאו מילתא היא: **אימא סיפא.** אדרמית לה מרישא סייעיה מסיפא: **לא יגע בהן.** כדמפרש טעמא לקמן: **דימוס.** בנין: **זילוף.** יין: **מתרץ לטעמיה.** לאוקומי כולי תנאי כוותיה: **דלא חזי ליה.** שאינו צריך להוציא בו דהיינו מותר: **מספקא ליה.** הלכך בלא דעת יורשין לא יעשה דימוס דילמא לא תפיס ומפסדת להו ליורשין: **לאו מילתא היא.** וטעמייהו דר"מ ורבי נתן לאו משום איסורי הנאה הוא אלא לפי שנתנדבו המת עליהם שגבו אותם בשמו: **ת"ק סבר.** מחיים אחליה לזילותיה וניחא ליה שיתנדבו לאחר מיתתו להנאת יורשין: **מזרקין בו כלים.** זורקין בגדים עליו יותר מן הצורך מפני חיבתו ומחמת צערן מתכוונין לאסור את כל הממונם עליו: **מצוה על אחרים.** הרואין אותם להצילם וליטלן מעליו דאין הפסד אבידה גדול מזה. אלמא הזמנה לאו מילתא היא דאי מילתא היא ליכא הצלה:

התם

משמשין ממשמשין גמרינן. [צ)]מיהו את מלוה גופיה ילפינן מעגלה ערופה כדאיתא בפ"ב דמסכת ע"ג (דף כט:) (ושם) וא"ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קכב.) דבר תורה עור אדם טהור ומפני מה אמרו טמא מפני שלא יעשה אדם מעור אביו ואמו שטיחין לחמור אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומפרש ר"ת דאע"ג דאסור מדאורייתא הוצרכו לגזור טומאה משום דחמירא להו לאינשי טומאה מאיסורא כדאשכחן בסוף כיצד צולין (פסחים דף פה.) הפיגול והנותר מטמאין את הידים משום חשדי כהונה ומשום עצלי כהונה אע"ג דבלאו הכי איכא לאו דבל תותיר[ק)]: **נתנו לספר.** תימה תקשה נמי לאביי דנקט האורג דמשמע אבל ייחד לא והמ"ל הכא בדאיתא שינוי מעשה דהא אין כלי עולה מטומאתו אלא בשינוי מעשה וכן ההיא דנפש שבנאו לשם חי והוסיף בו דימוס אחד לשם מת משמע דיחוד בלא הוסיף לא מהני מדפריך מיניה לרבא ולאביי ניחא וכן מדנקט כיס שעשאו להניח תפילין ולא נקט יחדו וכופת שאור שייחדה לישיבה דפ' אלו עוברין (שם דף מה: ושם) וסדין שעשאו וילון דהקומץ רבה (מנחות דף כד: ושם) הנך נמי בדאיתא שינוי מעשה מיהו קשה דא"כ בלא נתנתו לספר נמי טהור מן המדרס [ב] אי איכא שינוי מעשה ומההיא דהיו אביו ואמו מזרקין בו כלים משמע דזריקה בעלמא בלא שום מעשה מהני לאביי וצ"ל דייחוד דדיבור בעלמא לא מהני אלא א"כ נטלו ואמר זה יהיה למת ולספר והא דנקט האורג לאו דוקא אלא משום רבותא דרבא דאפ"ה שרי: **מותר המת ליורשיו.** תימה אי בגבו מעות טווי לאריג מי איכא למ"ד ואי בגבו בגדים היאך יעשה דימוס לקברו הא אי אפשר לקנותו דאסור בהנאה כי ההיא איצטלא דמילתא דאפרסוה אמיתנא בפ' אלמנה ביבמות (דף סו:) וי"ל דפרסוהו שאני א"נ מעות עדיפי מטווי לאריגה משום דחזו למיקני בהו כל מילי:

אע"פ

עין משפט נר מצוה

נג א ב מיי' פכ"ג מהל' כלים הלכה י:

נד ג מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה ט סמג עשין כה טור שו"ע או"ח סימן מב סעיף ג:

נה ד ה ו ז מיי' פי"ד מהלכו אבל הלי"ט סמג עשין מד"ס ב טוש"ע יו"ד סימן שסד סעיף א:

נו ח מיי' פ"ט מהלכות מתנות עניים הלי"ח סמג עשין קסב טור שו"ע יו"ד סימן שנו סעיף א:

נז ט מיי' פי"ד מהלכות אבל הלכה כג סמג עשין ב טוש"ע יו"ד סימן שמט סעיף ג [וברב אלפס עוד במו"ק פ"ג דף רלו. עוד ביבמות פ"ז דף כו:]:

◆

רבינו חננאל (המשך)

תרווייהו אבל הא בלא הא לא מהני. במנחות פ"ג הקשו מהא דתנן במס' כלים פרק כ"ז סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר ר' יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה אלא אם נגע בו זב טמא מגע זב ושקלו וטרו ואמרי אלא מסיפא מודה ר' יוסי בב' סדינין המקופלין ומונחין זע"ז וישב הזב עליהן העליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס ש"מ כלי שאינו לא משכב ולא מושב ודרס עליו הזב טמא מדרס והיא טומאה (קלה) [חמורה] פי' טמא מדרס ומגע מדרס שאם היה סדין טמא מדרס ומגע מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס ונשארה טומאת מגע מדרס שנגעה בו: והא דאמר רב פפא אם היה מכירו להההוא דימוס דאוספיה לשם מת חולצו ומותר אותו נפש שבנאו לשם חי פשוט הוא: והא דאמר רשב"ג אף החוצב אבנים לקבר אביו וקברו במקום אחר לא יקבר בו עולמית. פריק רבא התם לאו משום דהזמנה מילתא היא אלא משום כבוד אביו ת"ש מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו כיצד גבו למת סתם זהו מותר המתים למתים גבו למת זה זהו מותר המת ליורשיו ר"מ אומר לא יגע בהן עד שיבא אליהו ר' נתן אומר יעשה דימוס על קברו או זילוף לפני מטתו רבא מתרץ לה כולה לטעמיה ואמר כולי עלמא הזמנה לאו מילתא היא תנא קמא סבר זה המת זכה בהו בכולהו וכי מבזי ליה יורשין ומשיירי מידי מהני זוזי דגבו להו לתכריכין מחיל זילותא לגבייהו לפיכך אמר מותר המת ליורשיו ור"מ מספקא ליה אי מחיל אי לא מחיל לפיכך תני לא יגע בהן ר' נתן פשיטא ליה דלא

מסורת הש"ס

א) כלים פכ"ח מי"ה ע"ש, ב) [משנה איתא טמאה מת וע"ש פי' הברטנורא והתוי"ט], ג) ברכות כג., ד) [לעיל מז: וש"נ], ה) [לעיל מז:], ו) [מגילה כו:], ז) [לעיל מז:], ח) [תוספתא אהלות פט"ז], ט) שקלים פ"ב מ"ה, י) [שקלים פ"ב], כ) [שם], ל) [תוספ' שקלים פ"א ותוי"ט ג' הירושלמי], מ) [דברים יב], נ) [שם], ס) [שם], ע) צ"ל ומקתני. רש"ל, פ) [צ"ל ומשנה], צ) מ"מ מת גופה ילפי' מעגלה כצ"ל. מהרש"ל, ק) [ועי' תוס' חולין קכב. ד"ה עורות וכו'].

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מידי דאורחיה וכו' הלכך לא מיתסרי תשמיש דידה בהנאה אף וכו' ומחק מלת אף: ב] תוס' ד"ה נתנו וכו' בלא נתנתו לספר נמי טהור מן המדרס. נ"ב עי' שבת דף נב ע"א תוס' בד"ה ע"פ וכו' מה שכתבו בזה ודוק היטב:

◆

מוסף רש"י

ולאביי כו' אי לא אזמניה לא. קדיש ושרי למיצר ביה (ברכות כג.). **החוצב קבר לאביו.** מעשה, לא קבר בו הבן עולמית, דכיון דהוזמן למת נאסר אבל בכל הנאה, וקס"ד דה"ה נמי אם חצבו לאיש אחר (לעיל מז:). **קבר חדש.** ולא למת הזמן כמו הכא ולכשימות לו מת יקברנו בו (שם).

◆

רבינו חננאל

גמר שם שם מע"ז שנאמר אשר עבדו שם הגוים מה ע"ז בהזמנה לא מיתסר עד שתיעבד אף מת כך ומותבינן עליה דרבא הא דתנן במס' כלים פרק כ"ח כפה שטמא מדרס ונתנתו על הספר טהור מן המדרס אבל טמא מת ותנן במס' זבים פ"ד אמר ר' יהושע בן יהודה שישבה עם הטהורה במטה כיפה שבראשה טמאה מדרס ישבה בספינה כלים שבראשה הנס שבראשה טמאים מדרס ש"מ הזמנה מילתא היא ופריק נתנתו וכרכתו על הספר כלומר צריך הזמנה ומעשה לפיכך נתנתו היא הזמנה וכרכתו כדר' חסדא דאמר סודר דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר בי' תפילין אסור למיצר ביה זוזי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה זוזי רב חסדא סבר בעי' הזמנה ומעשה